

Sygn. akt: I C 1487/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2017 r.

Sąd Rejonowy w Nowym Sączu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Agnieszka Poręba
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Anna Nowobilska

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2017 r. w Nowym Sączu

sprawy z powództwa G. B.

przeciwko B. Z. (1)

o zachowek

I. zasądza od pozwanego B. Z. (1) na rzecz powódki G. B. kwotę 92,50 zł (dziewięćdziesiąt dwa złote 50/100);

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

IV. nieopłaconymi kosztami sądowymi, których wyliczenie pozostawia Referendarzowi Sądowemu obciąża powódkę

Z:/

1. (...)

2. (...)

3. (...)

(...)

sygn. akt I C 1487/16

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 28 września 2017 r.

Powódka G. B. w pozwie z dnia 30 listopada 2016 roku (k.1) domagała się zasądzenia od pozwanego B. Z. (1) kwoty 20.000 zł, tytułem zachowku.

W uzasadnieniu wskazała, że wraz z pozwanym są dziećmi B. i W. Z., a stwierdzenie nabycia spadku po rodzicach nastąpiło na podstawie postanowienia tut. Sądu z dnia 21 czerwca 2016 roku wydanego w sprawie I Ns 60/16, w drodze dziedziczenia ustawowego. Cały majątek rodzice przed swoją śmiercią przekazali notarialnie B. Z. (1), pomijając pozostałe dzieci. Powódka nie została wydziedziczona, ani uznana za niegodną dziedziczenia, do samej śmierci rodziców utrzymywała z nimi kontakt, interesowała się ich stanem zdrowia, dlatego domaga się zapłaty choćby symbolicznej kwoty tytułem zachowku.

Pozwany B. Z. (1), w odpowiedzi na pozew (k. 4-5), wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu podniósł, iż jako jedyny z dzieci pracował na gospodarstwie, dlatego to jemu rodzice zapisali nieruchomości, przy czym obciążona ona była prawem dożywocia na rzecz obojga rodziców. Pozwany sam utrzymywał zatem gospodarstwo oraz rodziców, aż do ich śmierci, ponadto na nalegania siostry w dniu 4 stycznia 2016 roku wypłacił siostrze kwotę 5.000 zł, w obecności świadków.

W odpowiedzi powódka podtrzymała żądanie pozwu i wskazała, iż pozwany nie zajmował się rodzicami, zwłaszcza ojcem, który po śmierci matki żył w ubóstwie, a pozwany dysponował wszystkimi środkami finansowymi. Podniosła, iż wartość jej udziału w spadku jest znacznie wyższa, ale domaga się kwoty symbolicznej (k. 8-9).

W piśmie procesowym z dnia 27 lutego 2017 roku pełnomocnik pozwanego podtrzymał żądanie oddalenia powództwa i zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym zastępstwa procesowego (k. 15-16). W uzasadnieniu podniósł zarzut przedawnienia roszczenia objętego pozwem w zakresie żądania zachowku po matce (z uwagi na upływ 5 lat od śmierci spadkodawczyni). Wskazał nadto, że substrat zachowku obejmuje czystą wartość spadku powiększoną o wartość darowizn i zapisów windykacyjnych, nie ma natomiast mowy o doliczeniu wartości umowy dożywocia, która nie należy do bezpłatnych przysporzeń, ale jest odpłatna, a świadczenia stron są ekwiwalentne – masa spadkowa zostaje zatem pomniejszona o wartość nieruchomości będącej przedmiotem dożywocia.

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Umową z dnia 20 września 2002 roku (umowa majątkowa małżeńska, umowa o dożywocie oraz umowa sprzedaży) B. i W. Z. rozszerzyli wspólność majątkową małżeńską na majątek nabyty przed zawarciem związku małżeńskiego oraz w czasie jego trwania z każdego tytułu, z wyjątkiem praw majątkowych, na które z mocy ustawy wspólności ustawowej rozszerzyć nie można. Na mocy tej samej umowy B. i W. Z. przenieśli na rzecz B. Z. (1) własność działek położonych w N., oznaczonych nr (...) (objętych księgą wieczystą nr (...)), 459 (powstałej z pgr 535/28, objętej księgą wieczystą nr (...)), (...) (powstałych z pgr (...), objętych księgą wieczystą nr (...)) o pow. łącznej 1,69 ha wraz z zabudowaniami (budynek mieszkalny na działce nr (...) oraz zabudowania gospodarcze) – w zamian za dożywotnie utrzymanie, w szczególności przyjęcie ich jako domowników, dostarczenie mieszkania w całym opisanym budynku mieszkalnym, wyżywienia, światła i opału, zapewnienie im odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawienie własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego zwyczajom miejscowym. Wartość umowy o dożywocie określono na kwotę 25.000 zł, zaś roczną wartość dożywotnich świadczeń na kwotę 400 zł – skapitalizowana wartość prawa dożywocia wyniosła 2.000 zł. W dacie zawarcia umowy w dziale III księgi wieczystej (...), obejmującej pgr (...), z których powstały działki ewid. o nr (...), wpisane było dożywocie na rzecz S. Z. (1), zaś w dziale IV tej księgi – prawo zastawu. Rodzice stron umowy dożywocia nigdy nie odwołali.

Powodem przekazania gospodarstwa był fakt, iż pozwany pozostawał w domu rodzinnym, pracując na gospodarstwie, pozostałe rodzeństwo zamieszkiwało gdzie indziej. Poza przekazany gospodarstwem (...) nie posiadali innego majątku.

Dowód: kserokopia wypisu aktu notarialnego z dnia 20.09.2002 r. Rep. A. nr (...) – k. 19-21, zeznania powódki G. B. – nagranie z dnia 28.02.2017 r. 00:04:49-00:14:55, zeznania pozwanego B. Z. (1) – nagranie z dnia 28.02.2017 r. 00:17:55-00:24:06

W dniu 14 stycznia 2010 r. w N. zmarła B. Z. (2), zaś w dniu 14 lutego 2015 roku w N. zmarł W. Z.. W wyniku postępowania I Ns 60/16 toczącego się przed tut. Sądem Rejonowym z wniosku B. Z. (1) – postanowieniem z dnia 21 czerwca 2016 roku stwierdzono, iż spadek po B. Z. (2), c. W. i Z. na podstawie ustawy nabyli mąż W. Z. w 12/48 części oraz dzieci B. Z. (1), G. B., M. S., W. Z., B. Z. (2) (dzieci W. i B.) po 6/48 części każde z nich oraz wnuki R. Z., S. Z. (2) (dzieci Z.) po 1/48 części każdy z nich. Jednocześnie stwierdzono, iż spadek po W. Z., s. W. i M. na podstawie ustawy nabyły dzieci B. Z. (1), G. B., M. S., W. Z., B. Z. (2) (dzieci W. i B.) po 5/30 części każde z nich oraz wnuki R. Z., I. Z., A. B., B. Z. (3) i S. Z. (2) (dzieci Z.) po 1/30 części każdy z nich.

Dowód: kopia postanowienia z dnia 21.06.2016 r. w sprawie I Ns 60/16 k. 18, dokumenty w aktach sprawy I Ns 60/16.

W 2009 roku pozwany B. Z. (1) zlecił i opłacił wykonanie grobowca pojedynczego na trzy osoby z granitu, za kwotę 7.500 zł. W dniu 4 stycznia 2016 roku B. Z. (1) przekazał siostrze G. B. kwotę 5.000 zł z majątku spadkowego.

Dowód: zaświadczenie z dnia 4.02.2017 r. k. 26, pismo Proboszcza Parafii w N. k. 27, zeznania powódki G. B. – nagranie z dnia 28.02.2017 r. 00:04:49-00:14:55, zeznania pozwanego B. Z. (1) – nagranie z dnia 28.02.2017 r. 00:17:55-00:24:06.

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości gruntowej zabudowanej położonej w N., gmina C., stanowiącej działki ewidencyjne o nr (...) o łącznej powierzchni 1,69 ha objęte umową dożywocia - według stanu z dnia 20 września 2002 roku, a według cen aktualnych, wynosi **274.444 zł**. Przy uwzględnieniu istniejącego w dacie darowizny dożywocia wpisanego na rzecz S. Z. (1) – wartość ta wynosi **213.874 zł**.

Wartość dożywocia na rzecz B. i W. małżonków Z. ustanowionego umową z dnia 20 września 2002 roku wynosi **91.654 zł**.

Dowód: opinia biegłego ds. szacowania nieruchomości A. W. z dnia 24.03.2017 r. – k. 32-59, opinia uzupełniająca z dnia 28.03.2017 roku k. 78-79, opinia uzupełniająca z dnia 25.05.2017 r. k. 93

Sąd powyższy stan faktyczny ustalił na podstawie twierdzeń stron niniejszego postępowania, w zakresie, w jakim nie spotkały się zaprzeczeniami strony przeciwnej i mając na uwadze wyniki całej rozprawy Sąd uznał je za przyznane (art. 230 k.p.c.).

Dokumenty zebrane w sprawie nie budzą wątpliwości, co do ich zgodności z rzeczywistym stanem, nie były kwestionowane przez strony i Sąd w całości się na nich oparł dokonując ustaleń w sprawie. Dokumenty te pozwoliły na bardziej dogłębną weryfikację twierdzeń stron odnośnie istotnych dla sprawy okoliczności. Treść dokumentów nie budziła między stronami sporu.

Jako wiarygodne, co do zasady Sąd ocenił zeznania słuchanych w charakterze stron – powódki i pozwanego, gdyż były one ze sobą zbieżne w kluczowych kwestiach (m.in. co do przekazania powódce kwoty 5.000 zł przez pozwanego). Strony różniły się ze sobą w kwestii tego, czy pozwany prawidłowo wykonywał swoje obowiązki wynikające z zawartej umowy o dożywocie, jednak kwestia ta miała drugorzędne znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Wobec sporu co do wartości spadku (a tym samym wartości udziału powódki oraz przysługującego jej zachowku) Sąd powołał biegłego A. W. (2), celem ustalenia wartości nieruchomości oraz wartości prawa dożywocia. Opinia biegłego jest rzetelna, jasna i pełna, biegły w sposób klarowny oszacował wartość nieruchomości według stanu na datę darowizny, przy uwzględnieniu istniejącego obciążenia (dożywocia na rzecz S. Z. (1)), jak też skorygował następnie pierwotną opinię w oparciu o dane dotyczące daty urodzenia S. Z. (1). Biegły obliczył także wartość prawa dożywocia

ustanowionego na rzecz spadkodawców i wyczerpująco odniósł się do zarzutów stawianych przez powódkę. W ocenie Sądu brak jest podstaw do kwestionowania wniosków opinii, dlatego też należało ją podzielić i uczynić podstawą ustaleń faktycznych.

Wobec cofnięcia wniosku dowodowego przez pełnomocnika pozwanego Sąd pominął dowód z zawnioskowanych świadków (k. 23v, 115).

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (§ 2).

Obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek należy do długów spadkowych (art. 922 § 3 k.c.), do odpowiedzialności spadkobierców za zachówek mają zastosowanie przepisy art. 1030-1034 k.c. oraz art. 999 k.c.

Stosownie do treści art. 1007 § 1 k.c. roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku oraz roszczenia spadkobierców o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu.

Odnosząc powyższe rozważania prawne do stanu faktycznego należy stwierdzić, iż roszczenie powódki było zasadne jedynie w niewielkiej części.

W niniejszej sprawie termin do wniesienia pozwu o zachówek po W. Z. został dochowany – spadkodawca zmarł w dniu 14 lutego 2015 roku i od tej daty rozpoczął bieg termin przedawnienia. Pozew został złożony w dniu 30 listopada 2016 roku, zatem z zachowaniem terminu.

Odnosząc się do wysokości zachowku przysługującego pozwanej po W. Z. należy stwierdzić, iż wynosi on 5.092,50 zł – kwota powyższa wynika z zestawienia wartości spadku po W. Z. z wartością udziału spadkowego powódki oraz podzielenia otrzymanej kwoty na pół. Powódce zgodnie ze wskazanym przepisem art. 991 § 1 k.c. przysługuje zachówek w wysokości połowy wartości udziału, jaki by jej przypadął przy dziedziczeniu ustawowym. Udział spadkowy powódki w spadku po ojcu W. Z. wynosi 5/30 części (zgodnie z treścią postanowienia spadkowego). Wartość całości spadku po rodzicach stron wynosi 122.220 zł, co wynika z wyliczeń dokonanych na podstawie opinii biegłego A. W. (2). Biegły oszacował wartość nieruchomości z zabudowaniami, przy uwzględnieniu prawa dożywocia na rzecz (żyjącego w dacie darowizny) S. Z. (1) na kwotę 213.874 zł, zaś wartość dożywocia ustanowionego na rzecz spadkodawców – na kwotę 91.654 zł. Zgodnie z treścią art. 993 k.c. i nast. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku darowizny i zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę, z wyłączeniem drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, jak też darowizn dokonanych przed więcej niż dziesięć laty wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami lub uprawnionymi do zachowku. Zgodzić się należy z argumentacją strony pozwanej, iż przy obliczaniu substratu zachowku wartość dożywocia nie może zostać doliczona na podstawie powyższych przepisów, bowiem nie jest to przysporzenie bezpłatne (darowizna), ale jest świadczeniem odpłatnym, przy czym nie zawsze charakteryzuje się ekwiwalentnością świadczeń. W tej sytuacji wartość masy spadkowej należało pomniejszyć o wartość dożywocia, co daje kwotę 122.220 zł.

Wartość spadku po W. Z. wynosi stosownie do przepisów o wspólności majątkowej małżeńskiej i udziałów małżonków w razie ustania wspólności (art. 50¹ k.r.o.) - 1/2. Zatem wartość majątku spadkowego po W. Z. wynosi 122.220 zł × 1/2 = 61.110 zł. Udział spadkowy powódki to 5/30 × 61.110 zł = 10.185 zł. Zachówek wynosi połowę z tej kwoty tj. 5.092,50 zł.

Mając na uwadze, iż strony zgodnie przyznały, iż pozwany wypłacił powódce z majątku spadkowego kwotę 5.000 zł należało zasądzić na rzecz G. B. pozostałą kwotę, tj. 92,50 zł.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu, z uwagi na skuteczność podniesionego zarzutu przedawnienia.

Wskazać należy, że co prawda w dacie śmierci spadkodawczyni B. Z. (2) (2010 rok), termin przedawnienia roszczeń z tytułu zachowku wynosił trzy lata, jednak przepisy ustawy z dnia 18.03.2011 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 85, poz. 458), która weszła w życie w dniu 23.10.2011 r., stanowią, że do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej i w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy tego artykułu w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą zmieniającą (czyli okres 5 lat).

Termin przedawnienia roszczenia o zachówek po B. Z. (2) rozpoczął zatem bieg od dnia otwarcia spadku, czyli od dnia 14 stycznia 2010 r. Powódka pozew wniosła do tut. Sądu w dniu 30 listopada 2016 r., zatem z przekroczeniem terminu 5 lat określonego do jego wniesienia. Z uwagi na powyższe należało uznać, że pozwany zasadnie podniósł zarzut przedawnienia roszczenia objętego pozewem, przez co powództwo należało w tym zakresie oddalić, o czym orzeczono w punkcie II wyroku.

Z uwagi na wynik postępowania, jak też okoliczności sprawy (pozwany wypłacił powódce zasadniczą część zachowku przed wniesieniem powództwa) Sąd, na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od powódki na rzecz pozwanego koszty postępowania, na które składają się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego obliczone zgodnie z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie, zmienionego § 1 pkt 1.5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3.10.2016 roku (3.600 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).

Na zasadzie art. 98 k.p.c. Sąd obciążył powódkę również nieopłaconymi dotychczas kosztami sądowymi, których wyliczenie pozostawił Referendarzowi sądowemu.

I C 1487/16

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...)
3. (...)

N., dnia 18 października 2017 r.